

BILAG 1: BERETNING OM LANDSFORENINGENS VIRKSOMHED

Formandens beretning 2014-2016

Lad mig indledningsvis starte med et citat fra formandsberetningen for to år siden:

»På fire felter er samarbejdet mellem Rusland og "Vesten" stadig meget afgørende at bevare: energi, miljø, Arktis, og grænseoverskridende kriminalitet. Her har de udviklede industristater et fælles ansvar. Hvis man i den aktuelle situation vil forsøge at straffe Rusland ved at gå mere over til brug af kul som energikilde, vil det forstærke de allerede uheldige konsekvenser af det globale forbrug af fossile energikilder. Og en gensidig oprustning vil ikke blot suge ressourcer til sig fra samfundsgavnligt formål, men også medføre øgede miljøbelastninger. Den skuffelse over Putins Rusland, mange føler i dag, bør ikke bortlede opmærksomheden fra, at dette land stadig er en helt nødvendig samarbejdspartner for EU og landene i Nordamerika. Derfor finder vi i landsledelsen, at der ... stadig er rigtig megen brug for gensidig kontakt og oplysning mellem Danmark og Rusland. Og derfor glæder vi os over, at der stadig er så mange, der interesserer sig for og støtter foreningens arbejde.«

Vi kan se tilbage på to begivenhedsrige år, som i høj grad har kaldt på foreningens indsats, men som desværre ikke har bragt os nærmere mod en afspænding mellem Rusland og dets nabolande, herunder Danmark. Spændingen har kunnet mærkes på vores Ruslandskonferencer på Christiansborg både i form af et stort fremmøde, men også af en ny skarphe i debatten. Ved det sidste Ruslandsmøde blev vi af nogle kritiseret for at invitere en "landsforræder" som oppositionspolitikeren Sergei Mitrokhin fra Rusland, af andre for ikke at have bakket ham kraftigere op under konferencen. Der er en beklagelig tendens til (for)dømmende holdninger fra både "putinister" og "anti-putinister". Den ene part er skuffet over en mangel på "patriotisk solidaritet" fra en "venskabsforenings" side, den anden over en utilstrækkelig kritik fra en dansk NGO over for skuffende handlinger fra Ruslands leders side og skuffende holdninger hos det russiske befolkningsflertal.

Det er en diskussion, vi har haft før, og som vedrører vores identitet som folkeoplysende forening. Vi er en forening, der beskæftiger sig med både kultur, politik, forskning, økonomi og miljø i vore to lande. Vores mål er at øge det gensidige kendskab og den gensidige forståelse mellem russere og danskere, i gode som i dårlige tider. Det kan sommetider føles ret meget op ad bakke og er en kontant udfordring. Men trods alt lettere i dag end i den Kolde Krigs dage. Dagens Rusland bærer på en arv fra Sovjetunionen, men er en helt anden verden end det hedengangne Sovjetrusland.

Vi skal nok fokusere mindst lige så meget på en anden russisk arv, den fra før 1917. Det er tankevækkende, hvordan man i dag i Rusland kan støde på Nikolaj II ikke blot som helgen, men også som Den Store Tsar. Den er svær at sluge for en kritisk historiker! Men den peger mod den tendens til at se fortiden i et forklaret skær, som har fået en klog udlænding til engang at fastslå, at Rusland er et land med en helt uforudsigelig historie!

I de fleste moderne russeres optik er Rusland en gammel stormagt, som har krav på respekt ude i verden, især efter landets store militære indsats under nu to verdenskrige – det nye i dag er, at Første Verdenskrig er trukket ind i historie billedet som ikke blot en gammel, tåbelig krig mellem imperialistiske stater, men i høj grad en forsvarskamp for værdier, som Rusland burde have vundet. Samtidig ses Rusland af rigtig mange russere som en gammel kristen nation, som har stået vagt om europæiske værdier mod angreb fra alle sider – også fra vest, fra katolske og fascistiske diktaturer. I denne optik ses Rusland, også i visse europæiske højrefløjspartier, som den sande forfægter af "kristne" værdier, og dermed som en naturlig allieret i kampen mod "vestligt fordærv" som fx. homoseksualitet.

Denne nykonservative bølge kan minde om kampen mod "kapitalismen" og "borgerlig kosmopolitisme" fra kommunisttiden, og er ikke opfundet af Putin – men benyttes af ham og hans måske vigtigste allierede i dag, den russisk-ortodokse kirkes leder, patriark Kirill. Heroverfor står i stigende grad EU som symbolet på "vestlig" dekadence – en rolle USA længe har haft, men som med Putins seneste udtalelser til fordel for præsidentkandidaten Trump måske vil ændre sig. Et Rusland som leder af de europæiske højrekræfter, evt. i partnerskab med et "reformeret" USA, er en mulighed, som pludselig toner frem i horisonten, i det mindste i regimetro russisk retorik.

Geopolitikken, som har ligget som en understrøm gennem hele perioden efter Sovjetunionens opløsning, er dermed skiftet fra en mere traditionel geografisk-strategisk tænkning til en ideologisk. Det er, som om det 21. århundrede spejler sig ikke så meget i det 20., som i det 19. århundrede, især Nikolaj I's periode (1825-55), hvor Rusland stod som garantien for europæisk konservatisme – en periode som interessant nok afsluttedes med det russiske nederlag i Krimkrigen (1853-56). At Krim i dag er blevet indlemmet i Putins Rusland, kan på denne baggrund tillægges stor symbolsk betydning.

Men som Putins udfordrer til præsidentvalget 2018, Gregorij Javlinskij har påpeget: Putin popularitet er skrøbelig. Det står skidt til med økonomien, korrupsionsbekæmpelsen går heller ikke godt, og de point, Putin personligt henter sig ved at reagere resolut på konkrete klager fra lokale borgergrupper, der er utilfredse med kommunalpolitikere eller virksomhedsledere, er af begrænset værdi og varighed. Det samme gælder hans gennemgående upopulære militæraktion i Syrien, som da også har været begrænset både i omfang og varighed. Foruden at den har haft den uheldige virkning, at konflikten med Tyrkiet har ødelagt samhandel og turisme med dette hidtil så populære samarbejdsland.

Også den isolationistiske tendens, med indskriden over for kritiske NGO'er og institutioner med kontakt med "vesten", har en gennemgående defensiv karakter. Putin vil gøre alt for at undgå, at der kommer flere "orange" revolutioner. Det bliver interessant at se, hvorledes det officielle Rusland vil forholde sig til 100-årsdagene for de to revolutioner i 1917 næste år. Igen kan det være svært at forudse, hvordan historien vil komme til at se ud i 2017!

Der er stadig tale om modige borgere, som fx. holder liv i blomsterfloret på den bro nær Den røde Plads, hvor politikeren Boris Nemtsov blev myrdet i 2015. Der er stadig megen fri debat i dagens Rusland. Og den store opbakning til Putin skal først og fremmest ses ud fra princippet om, at man ved hvad man har og er usikker på alternativerne. Men regimets meget negative holdning til Ukraine mødes i høj grad i befolkningen af beklagelse, eller ligefrem sorg – der er så mange blandede familier i Rusland, ikke mindst mellem ukrainere og russere, som gør den aktuelle konflikt stadig mere traumatisk.

Som det ser ud lige nu, viser en meningsmåling en mindre forbedring i synet på USA og EU i befolkningen, noget som af nogle iagttagere udlægges som et resultat af, at den antivestlige retorik i det statsdominerede medier er blevet noget afdæmpet på det sidste. Rublen er også blevet stabiliseret, på halvdelen af niveauet fra for et par år siden. Men institutioner lukker på stribe inden for forskning og uddannelse – der er tale om større nedskæringer end dem, de danske universiteter for øjeblikket er udsat for. Således er det smerteligt at se, at en af vore samarbejdspartnere omkring konferencen "Grundtvig og Rusland III" i Moskva, Tolstoj-akademiet, netop er blevet lukket ned pga. mangel på bevillinger.

På denne baggrund er det bemærkelsesværdigt, at jeg som foredragsholder ved et seminar afholdt af det danske lektorat ved Moskvas Statsuniversitet i samarbejde med den danske ambassade i Moskva i april mødte russiske kolleger, som stadig er præget af entusiasme og gå-på-mod. Der er krise, men så er det heller ikke værre. Livremmen spændes ind, rejser udsættes, men humøret synes intakt. Og de danskstuderendes interesse for og glæde ved dansk sprog, litteratur og samfundsliv er utrolig medrivende.

Interessen i Danmark for Rusland er også i vækst. Ligesom turismen til Rusland er kommet op af sidste års bølgedal. Naturligvis spiller det en rolle, at Rusland pga. rublens fald er blevet et billigere rejseland. Men interessen for Rusland er også af andre grunde blevet større, det ses f.eks. i søgningen til kurser på folkeuniversiteterne. Forhåbentlig vil det også komme til at give sig udslag i et stigende medlemstal for Dansk-Russisk Forenings forskellige afdelinger.

Af disse har Sjællandsafdelingen netop i april i år stået for den fjerde konference af serien "Grundtvig og Rusland", på selve hovedsædet for Grundtvigs Forum, Vartov – lige som de forrige konferencer om emnet sponsoreret af Folmer Wisti Fonden for International Forståelse. Vi skylder fonden stor tak for den store opbakning gennem 5 år, som også gav sig udtryk i støtten til den lille bog med hidtil uudgivne breve og akvareller af Storfyrstinde Olgas breve, som udkom i november 2014. Bag Wistifondens engagement i disse initiativer stod i høj grad fondens formand indtil november 2013, Helle Wisti, som afgik ved døden i juli 2015 – jeg vil benytte denne lejlighed til at udtrykke foreningens taknemmelighed for Helle Wistis aldrig svigtende inspiration og støtte til projekter i Rusland.

Vi har desværre også i den afsluttede landsmødeperiode måttet sige farvel til et af foreningens æresmedlemmer, domprovst emeritus Arne Bugge, som gennem mange årtier var Rusland, DanskRussisk Forening, og den russisk-ortodokse kirke en nær og skattet ven.

Endelig har vi med sorg måttet erfare vort langvarige medlem, landskassererens hustru Tatjana Grominas død i begyndelsen af maj. Vi vil alle mindes hende med stor taknemme–lighed, hun var et sindbillede på en person, som var både dansker og russer med hud og hår.

Af andre personrelaterede begivenheder er skiftet på formandsposten for Nordjyllands-afdelingen, idet Ulrik Eskildsen efter adskillige år både som formand i Aalborg og foreningens webmaster har ønsket at træde tilbage fra begge funktioner. Vi skylder Ulrik rigtig stor tak for hans store bidrag til styrkelsen af foreningens profil i offentligheden.

Det får mig til at minde vore medlemmer om den store indsats og betydning, vore lokalafdelingsformænd og -bestyrelser har for foreningens arbejde. De gør en uvurderlig indsats både for det lokale arbejde og for foreningen udadtil. Få danske venskabsforeninger har så stærk en lokal forankring i alle danske regioner. Det har været en stor fornøjelse for mig at møde lokalafdelingernes medlemmer og andre interesserede på min foredragsrejse rundt i landet i 2015/16.

Der er også anledning til at nævne foreningens samarbejdspartnere. Der er fondene, hvoraf Hermod Lannungs Fond gennem mere end 25 år har været den solide grund under foreningens Ruslandskonferencer om efteråret. Der er FN-forbundet, Det Radikale Venstres udenrigsudvalg og (i mindre omfang) Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder, som har givet input til konferencerne, der er Folketinget, som har været en trofast vært for konferencerne og et sted, man virkelig kan invitere prominente talere til. Og der er samarbejdet med det russiske kulturcenter i København, hvor vi i første del af landsmødeperioden desværre måtte sige farvel til dets leder, Sergej Morgunov, og hans kone. Centeret er en vigtig brik i det dansk-russiske kultursamarbejde, og dets leder en vigtig partner for foreningen. Nu skal en ny ledelse finde sin form under vilkår, som bestemt ikke er blevet lettere – Ruslands aktuelle økonomiske krise rammer bredt, også i forhold til støtte til aktiviteter i udlandet.

Trods nedskæringer også i den danske udenrigstjeneste har man kunnet bemærke, at Rusland stadig er et højt prioriteret land, også i henseende til Danmarks og Ruslands interesser i Arktis. Derfor er dette et af de fokusområder, foreningen naturligt må have fokus på i den kommende landsmødeperiode – foruden styrkelse af interessen for og forståelsen af, hvad der foregår i det moderne Rusland. Det er vigtigt for

foreningen fortsat at bidrag til en opdatering og nuancering af viden om Danmarks største og på mange måder vigtigste naboland.

Landsledelsen ønsker alle medlemmer en frugtbar landsmødeperiode og deltagerne et godt landsmøde!

Karsten Fledelius Landsformand